

EINE AL-SADOON

ELÄMÄNI IRAKISSA

aavikkomyrskystä
Bagdadin valtaukseseen

Elämäni Irakissa

Eine Al-Sadoon

Elämäni Irakissa

Aavikkomyrskystä Bagdadin
valtaukseseen

SAGA Egmont

Elämäni Irakissa: aavikkomyrskystä Bagdadin valtaukseseen

Teoksessa käytetty kieli ei kuvasta kustantajan näkemyksiä.

Cover image: Unsplash

Copyright ©2005, 2023 Eine Al-Sadoon and SAGA Egmont

All rights reserved

ISBN: 9788727141107

1. POD edition

No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means without the prior written permission of the publisher, nor be otherwise circulated in any form of binding or cover other than in which it is published and without a similar condition being imposed on the subsequent purchaser.

www.sagaegmont.com

Saga is a subsidiary of Egmont. Egmont is Denmark's largest media company and fully owned by the Egmont Foundation, which donates almost 13.4 million euros annually to children in difficult circumstances.

*Omistettu lapsilleni,
jotta he tietäisivät,
mitä äiti teki sodassa.*

I

AAVIKKOMYRSKYSSÄ

LAUANTAINA 9. HELMIKUUTA 1991

Palasimme tänään evakosta. Kolme viikkoa olimme sotaa paossa maalaistalossa noin kuusikymmentä kilometriä Bagdadista. Kun sota ei tuntunut loppuvan ja kerrottiin, että Bagdadissa on alettu saada vettä, päätimme palata kotiin. Bensiinipulan takia kyytiä oli vaikea saada, mutta vihdoin yksi evakkopaikan pojista lähti käymään Bagdadissa ja pääsimme mukaan.

Lähdimme matkaan aikaisin aamulla. Bagdadiin menevä tie oli melkein tyhjä, mutta poispäin näytti vielä olevan menijöitä.

Bagdadin päällä leijui musta savu, ja lähemmäksi päästyämme näimme, että Doran öljynjalostamo oli tulessa. Esikaupunkialueella katuja peitti samea vesi, jossa ajelehti jätteitä. Siellä täällä näkyi raunioita, mutta pääkaduilla pääsi kumminkin ajamaan. Useimmat kaupungit olivat kiinni suljettujen metalliristikoiden takana. Jalankulkijoita ei näkynyt lainkaan.

Vain muutamia autoja puikkelehti siellä täällä vesilammikoita vältellen.

Koti tuntui vieraalta. Olimmeko olleet poissa vain kolme viikkoa? Talo oli kylmä ja kostea. Ja likainen. Laastinpölyä joka paikassa.

Lapset ryntäsivät suoraan takapihalle katsomaan kanoja. Mieheni Nimmer ja minä aloimme siivota, mutta paljon ei ollut tehtävissä, kun vesitankista ei herunut kuin muutama tippa vettä. Taisi olla ennenaikainen uutinen, että Bagdadin vesijohdot ovat kunnossa.

Naapurimme Yacoub tuli käymään ja sanoi ottaneensa veden meidän tankistamme omaan käyttöönsä ja takapihan kanojen juomaksi. Hän kertoi myös, että sähköt ovat olleet poikki sodan alusta lähtien. Pakasteet olivat tietysti sulaneet, ja Yacoub oli syöttänyt ne kanoille. Nyt kanat saivat maksaa ruokavelkansa. Valmistimme päivälliseksi paistettuja munia. Onneksi antoivat evakkopaikasta leipää mukaan, joten saimme jonkinlaisen aterian kokoon.

Vastapäisen naapurin serkku tuli iltapäivällä katsomaan sukulaisiaan. Hän toi kanistereilla vettä autonsa takakontissa. Mekin saimme sen verran, että tulemme toimeen tämän päivän.

Kesken siivouksen tuli ilmahälytys. Kutsuimme lapset äkkiä sisään. Nimmerin kanssa mietimme, mikä olisi talon vahvin kohta.

Siirsimme sohvan L-muotoisen talomme olohuoneen pitkälle seinälle kohtaan, jossa yläpuolella ei ole muuta kuin yläkerran terassi. Istuimme sohvalle koko perhe, Nimmer sohvan toiseen päähän, hänen viereensä vanhin poikamme Tariq, sitten tyttäreemme Hawa, minä sohvan toiseen päähän sylissäni nuorimmaisemme Luei.

Ajattelimme, että jos tulee suora pommi-isku, niin on parempi, että kuolemmme kaikki yhdessä. Mutta jos vain talo hajoaa päältä, niin pelkästä katosta on vähemmän vaaraa kuin jos koko toinen kerros putoaisi niskaan. Peitto vielä suojaksi päälle, ja siinä meillä oli pommisuoja. Parasta olisi tietysti kaivaa potero takapihalle ja olla siellä kanojen kanssa pommeja piilossa, mutta potero olisi pian täynnä torakoita ja muita kutsumattomia vieraita.

Nimmer kertoi, että läheisten kerrostalojen omistajia oli käsketty tyhjentää kellarinsa ihmisten pommisuojuiksi, mutta emme halua lähteä niihin. Talot ovat niin huonosti rakennettuja, että pommin sattuessa koko kerrostalo hajoaa yhdeksi tiilikasaksi. Siinä on varmassa loukussa, ja jos jää eloon, kuka joutaa kaivamaan esiin?

Hälytyksen jälkeen tulee hiljaista. Sitten kuuluu jyrinää ja ilmatorjuntatykit alkavat paukkua. Meteli on valtava, talo tärisee ympärillämme, tuntuu kuin sekin haluaisi painautua maan rakoon pommitusta pakoon. Ilmatorjunnan ja pommiräjähdysten pauhu puuduttaa ajatukset ja puristaa pään lyttyyn. Tuntuu kuin olisi uponnut paksuun nesteeseen. Ilma painaa keuhkoja, ja pystyy tuskin hengittämään. Sydänkin lyö tavallista hitaammin, valmiina pysähtymään.

Puristan Luein päätä rintaani vasten. Peiton alla on pimeää ja kuumaa. Kukaan ei puhu eikä itke. Pommit tuntuvat putoavan kauemmaksi, ehkä Doran öljynjalostamoja taas pommitetaan. Vihdoin tulitus loppuu. Vähän ajan kuluttua kuuluu vaara ohi -merkki. Hiljaisuus humisee korvissa.

Ilmahyökkäyksen jälkeen kannamme sängyt yläkerran makuuhuoneista alakertaan ja teemme olohuoneeseen siskonpetin. Tariq, Hawa, Luei ja minä nukumme kaikki

vierekkäin. Nimmer nukkuu sohvalla. Yöllä on parempi, että olemme kaikki samassa huoneessa. Ei tarvitse lähteä raahaamaan unisia lapsia turvaan ilmahyökkäyksen aikana.

Saimme talon siivotuksi, ja Nimmer lähti Tariqin, Yacoubin ja tämän veljen kanssa Karradaan etsimään ruokaa.

Istun nyt kirjoittamassa tätä keittiössä; jotenkin minun on purettava tuntojani.

En ole koskaan pitänyt päiväkirjaa. Ennen tätä sotaa kirjoitin kirjeitä sukulaisille ja tuttaville, mutta nyt eivät kirjeet kulje, enkä edes heille voi kertoa tämän sodan tapahtumista. Toivon, että kun kirjoitan kokemuksistamme, pystyn katsomaan asioita ulkopuolisen silmin ja olemaan itsekin kuin ulkopuolinen tarkkailija, kaikesta henkilökohtaisesta huolimatta. Näin toivottavasti selviydyn täysjärkisenä tästä kaaoksesta.

Kotona on näyteltävä urhoollista Nimmerin ja lasten silmissä. Jo aikaisemminkin, kun palasimme vierailulta Nimmerin sukulaisten luota, kurkkuni oli kipeä lausumattomista sanoista. Vieraitten ihmisten kanssa uskaltaa puhua vielä vähemmän, keskustella vain ilmoista ja kehua, kuinka kaikki menee hyvin. Täällä jos kolme ihmistä juttelee keskenään, kuka hyvänsä voi olla ilmiantaja, enkä halua viettää loppuikäni Bagdadin naisvankilassa. Tällä hetkellä se olisi erityisen vaarallista, sillä naisvankila sijaitsee poliisiakatemian ylimmässä kerroksessa ja virastorakennukset ovat länsimaiden pommitusten ykköskohteita.

En olisi halunnut lähteä evakkoon. Koko tammikuun alun mieheni Nimmer yritti taivutella minua lähtemään Bagdadista, mutta kieltäydyin. En uskonut sodan syttyvän, ja inhosin ajatusta

lähteä vieraaseen paikkaan sellaisten ihmisten haitaksi, joita en koskaan ollut nähnyt. Ajattelin, että voisimme kätkeytyä taloomme, niin kuin monet tekivät Iranin sodan aikana, kun Bagdad osittain evakuoitiin. Viimeiseen asti sanoin, että olen mieluummin omassa kodissani kuin lähdän vieraisiin nurkkiin.

Bagdad kuhisi huhuista. Puhuttiin kaupungin evakuoimisesta, ja koululaisten talviloma aloitettiin etukäteen.

Tammikuun 14. päivänä kerrottiin, että hallitus aikoo sulkea koko kaupungin, niin ettei ketään päästettäisi sieltä pois. Kun Luei kuuli tämän, hän sanoi isälleen:

– Aiotko antaa tuon vaimosi tapattaa meidät kaikki, kun et vie meitä pois täältä?

Silloin Nimmer päätti, että meidän on lähdettävä, vaikka hänen pitäisi väkipakolla viedä minut mukaansa. Nimmer uskoo, että Lueilla on erityinen yhteys Jumalaan ja että hän pystyy tietämään asioita, joita muut eivät tiedä. Ehkäpä Luei puheillaan pelasti meidät.

Seuraavana päivänä, viidestoista tammikuuta, lähdimme evakkoon. Pakkasimme kasseihin vaatteita ja lasten koulukirjat; koulujen puolivuotiskokeet ovat vielä edessäpäin. Samaten otimme mukaan osan korttiannosten riisistä ja jauhoista.

Naapurimme Yacoub lupasi huolehtia takapihan kanoista. Hänen täytyi jäädä perheineen Bagdadiin, koska hänen äitinsä oli liian sairas matkustamaan.

Kello kahdeksan aamulla Nimmer meni pääkadulle hakemaan taksia. Sitä oli vaikea saada, koska autoja oli vähän. Nuoret taksinkuljettajat ovat armeijassa, ja vanhemmista ei kukaan tuntunut olevan halukas kuluttamaan säännösteltyä bensiniä pitkään matkaan. Mieluimmin he pysyttelivät lähellä omia perheitään.

Parin tunnin suostuttelun jälkeen Nimmer sai erään taksinkuljettajan lähtemään ajoon.

Sanoimme hyvästit kanoille, ja kuljimme läpi huoneiden. Portilta heitimme vielä viimeisen silmäyksen taloon, jota emme ehkä näkisi enää koskaan.

Ahtauduimme punavalkoiseen taksiin, Nimmer ja kuusivuotias Luei etupenkille, yksitoistavuotias Tariq takapenkille toiseen reunaan, minä toiseen ja yhdeksänvuotias Hawa keskelle.

Auto oli vanha, ja epäilin, selviytyykö se matkasta. Suljin oven varovasti, ettei se putoaisi. Sellaistakin on sattunut.

Lähdimme kotoa kymmenen aikaan aamulla. Ilma oli kylmä ja kirkas. Bagdad näytti hyvästiksi parhaat puolensa. Liikenne meidän kaupunginosassamme Arasatissa oli hiljaista, mutta vilkastui, kun pääsimme laitakaupungille. Tie oli täynnä etelään päin ajavia sotilaskuorma-autoja, seassa jokunen täyteen lastattu taksi tai henkilöauto.

Alkumatkasta peitimme jännityksemme juttelemalla innokkaasti näkemästämme, mutta tulimme sitä hiljaisemmiksi, mitä lähemmäksi pääsimme Bagdadin rajaa.

Pysähdyimme tarkastusasemalle. Joka puolella oli poliiseja ja sotilaita aseet valmiina. Autoja oli pitkä jono, sisätilat tupaten täynnä ihmisiä, kattotelineet täynnä tavaroita.

Päätäni särki ja rintaa puristi, kun pelkäsin, pääsemmekö ulos kaupungista. Määräys Bagdadin sulkemisesta saattaisi tulla voimaan hetkellä millä hyvänsä, ja sen lisäksi minä ja lapset näytimme selvästi ulkomaalaisilta. Ehkäpä meidät käännytettäisiin takaisin Bagdadin ihmiskilviksi.

Kun poliisi ja sotilaat lähestyivät meitä, sanoin lapsille:

– Yrittäkää nyt näyttää irakilaisilta, että pääsemme läpi.

Poliisi tuli taksin luo ja puhui ensin kuljettajan kanssa, joka näytti paperinsa. Sitten poliisi puheli Nimmerille, ja Nimmer kaivoi esiin meidän kaikkien henkilöllisyystodistukset. Taksinkuljettaja nousi autosta ja aukaisi takakontin. Poliisi kaiveli tavaroitamme ja viittasi sitten meidät ajamaan eteenpäin.

Noin tunnin ajomatkan jälkeen pääsimme Aziziaan, evakkokaupunkiimme, ja käännymme punertavan mudan peittämälle sivutielle. Kun taksinkuljettaja näki kapean, vesikuoppien täyttämän savitien, hän pysäytti autonsa, puhkesi vuolaaseen sanatulvaan kiroten tien, sen kunnon ja meidät, jotka olimme houkutelleet hänet tulemaan tänne Jumalan selän taakse. Vasta kun Nimmer lupasi hänelle lisää rahaa, hän suostui jatkamaan matkaa.

Tie oli ympäröivää maastoa korkeammalla. Joka puolella näkyi paljaita peltoja ja kaukana tiestä joitakin savimajoja. Tuntui kuin olisimme olleet keskellä merta. Yläpuolella kylmänsininen taivas, ympärillä näkyvyys taivaanrantaan asti. Jossakin vasemmalla virtasi Tigris näkymättömissä tulvavallin takana.

Taksi kierteli tien laidasta laitaan yrittäen vältellä ajouria. Aina välillä auton pohja otti tiehen kiinni ja taksinkuljettaja päästi kirosanoja vilisevän puhetulvan. Nimmer yritti tyyntelyllä miestä, kehui hänen autoaan, hänen ajotaitoaan ja lupasi lisää rahaa.

Pari kolme kilometriä ajettuumme käännymme vieläkin kapeammalle mutta sileämmälle tielle, ja satakunta metriä myöhemmin pysähdyimme tiilimuurissa olevan rautaportin eteen. Purimme tavarat nopeasti autosta, maksoimme ja lähetimme taksin pois.

– Heidän on pakko ottaa meidät vastaan, kun ei ole paluukyytiä, Nimmer sanoi ja kolkutti porttiin. Hän työnsi portin auki ja astuimme sisään.

Portin takana aukeni toisenlainen maailma. Suuren puutarhan keskellä oli iso, kaksikerroksinen, vaaleaksi rapattu talo. Portilta taloon johti pitkä, viiniköynnösten kattama käytävä.

Talosta juoksi ihmisiä, mutta ennen heitä paikalle ehti kaksi suurta, mustaa koiraa, jotka yrittivät käydä kimppuumme. Nimmer ei pelännyt koiria, mutta me muut kätkeydyimme turvaan Nimmerin selän taa. Viimein ihmisetkin ehtivät paikalle ja hätistelivät koirat pois.

– *Salaam aleikum*, Nimmer sanoi ja kätteli *disdasha*-pukuista vanhaa miestä, jonka päätä peitti musta-valkokuuinen *cheffia*, arabihuivi.

– *Wa aleikum salaam*, mies vastasi ja tervehti minua nyökäyttämällä päätään ja panemalla oikean käden sydämensä päälle.

Nimmer ja mies vaihtoivat tervehdyksiä ja kohteliaisuuksia pitkään. Sitten mies korotti äänensä ja käski paria nuorta poikaa raahaamaan vaatekassimme ja ruokalaatikkomme taloon. Portailla Nimmer tervehti puhuttelemalla mustapukuista, huivipäistä vanhaa naista – isännän vaimoa, kuten kuulin hetken kuluttua.

Alakerran hallissa oli lisää väkeä: värikkäämmiin pukeutuneita, huivipäisiä nuoria naisia ja paljasjalkaisia lapsia. Naiset kättelivät minua ja suutelivat poskelle: ensin kolme kertaa oikealle poskelle, sitten vasemmalle poskelle ja taas oikealle poskelle. Myös lapset saivat maiskahtavat poskisuudelmia. Sitten nuorin naisista tutustutti meidät taloon

Talo oli rakennettu neliön muotoon. Suurimman osan etuosasta vei *diwania*, pitkä sali, joka oli vain talon miesten käytössä ja jonne taloon tulevat miesvieraat ja kylän miehet iltaisin kokoontuivat pohtimaan päivän tapahtumia. Naisten oleskeluhuone oli talon takaosassa, ja siellä olivat myös makuuhuoneet.

Keittiö oli etuosassa *diwaniaa* vastapäätä. Keittiön edessä oli avara terassi. Talon keskellä oli suuri halli, josta portaat veivät yläkertaan.

Isännän ja emännän huone oli alakerrassa. Alakerrassa asuivat myös naimisissa olevat pojat. Heillä oli kullakin perheellä käytössään yksi huone, jossa myös lapset nukkuivat. Talon naimattomat isot pojat ja tytöt nukkuivat yläkerrassa, johon meidätkin majoitettiin.

Alkutervehdysten jälkeen Nimmer meni isännän kanssa *diwaniaan*, ja minä ja lapset vetäydyimme naisten oleskeluhuoneeseen. Sen kalustuksena oli vastakkaisilla seinillä kaksi sohvaa, pikkupöytiä ja tuoleja. Kolmannen seinän vierellä oli korkea lipasto, jonka päällä oli televisio. Lattiaa peitti iso matto. Huone oli ihanan lämmin, sillä siellä oli kaksi kerosiinilämmitintä.

Yksi tytöistä toi tarjottimella makeaa teetä pienissä laseissa, *stikaaneissa*, ja talon naiset kerääntyivät huoneeseen tutustumaan meihin. Tariq ja Hawa toimivat minulle tulkkina. Yksi nuoremista naisista puhui myös vähän englantia.

Emännän nimi oli Um Kamal. Kaksi nuorinta naista olivat hänen tyttäriään ja muut kaksi hänen miniöitään. Pienet lapset olivat hänen lapsenlapsiaan. Lisäsi kotona oli neljä poikaa, joista

kaksi naimisissa. Neljä tyttöä oli naimisissa kylän muissa taloissa.

Ruuan söimme naisten oleskeluhuoneessa, jonne myös Nimmer tuli. Talon oma väki söi ruokansa keittiössä lattialla istuen. Meille nostettiin pikkupöydät sohvien eteen. Pöydille kannettiin iso tarjotin, jolla oli kupeissa salaattia, liha-vihannesmuhennosta ja riisiä sekä *chubisia*, ohutta, saviuunissa leivottua irakilaista, rieskan tapaista leipää. Saimme jokainen oman lautasen ja lusikan, koska Nimmer oli kertonut, ettemme osaa syödä käsin samasta astiasta. Ruokajuomana oli vettä ja veteen sekoitettua jogurttia. Aterian jälkeen saimme jälleen *stikaaneissa* makeaa teetä.

Aterialla Nimmer kertoi, että naisten oleskeluhuone on tarkoitettu vain talon naisille, eikä hän saisi oikeastaan tulla sinne. Koska minä olen ulkomaalainen, hänen kohdallaan tehtiin tällä kertaa poikkeus. Mutta jollen minä ole siellä, ei Nimmerkään saa tulla sinne eikä puhutella talon naimattomia tyttöjä.

Talon omat pojat ja isäntä saivat tulla naisten oleskeluhuoneeseen, mutta he olivat siellä vain vähän aikaa. Meidän pojat ovat vielä niin pieniä, että he voivat olla naisten oleskeluhuoneessa, mutta Hawa ei saisi mennä miesten *diwaniaan*. Myöskään talon omat pienet lapset eivät saaneet mennä sinne. Toisella kymmenellä olevat pojatkin menivät *diwaniaan* vain viemään sinne ruokaa ja palvelemaan vieraita. Talon omat pienet lapset, niin pojat kuin tytötkin, pääsivät myös naisten oleskeluhuoneeseen vain äitinsä mukana.

Päivän tapahtumista väsyneinä menimme nukkumaan jo ennen kello yhdeksää.

Johonkin aikaan yöstä heräsin talosta kuuluviin kiihkeisiin kuiskauksiin. Haparoin pimeässä kelloa. Se oli vähän yli neljän. Ajattelin, että ehkäpä talonväki valmistautui aamurukoukseen, ja jatkoin uniani. Hetken kuluttua Nimmer puisteli minut hereille ja sanoi matalalla äänellä:

– Herää, herää, Bagdadia pommitetaan!

Kiedoin villasaalin ympärilleni ja menimme katolle, jossa oli muutakin talon väkeä. Yö oli pimeä ja kylmä, mutta Bagdadin suunnalla taivas leiskui valkeana. Ääntä ei kuulunut, näkyi vain ilmatorjunnan tuli ja pommien leimahdukset. Jonkin aikaa katseltuamme menemme alakertaan. Siellä Abu Kamal istui yläkertaan vievillä portailla ja kuunteli matkaradiota. Länsimaiden koneet ja ohjukset pommittivat Bagdadia. Sota, jonka me olimme myöhemmin tuntemaan nimeltä *Um il ma'arik* ja länsimaat nimellä Persianlahden sota, oli alkanut. *Allah ju saa'jdna*, Jumala meitä auttakoon.

Nyt täytyy keskeyttää. Taas tuli ilmahälytys ja minun pitää kutsua Hawa ja Luei turvaan. Nimmer ja Tariq ovat vielä kaupungilla. Toivottavasti heille ei vain satu mitään!

SUNNUNTAINA 10. HELMIKUUTA 1991

Yö oli kauhea. Sähköjä ei ollut, vaan vietimme iltaa öljylampun valossa. Seitsemältä tuli ilmahälytys. Lapset menivät vuoteeseen peiton alle, minä heidän viereensä ja Nimmer tuli istumaan hyökkäyksen ajaksi viereeni vuoteen laidalle. Lapset ja minä makasimme tiukkana mytynä peiton alla ja kuuntelimme ilmatorjuntatykkien räiskettä ja pommien räjähtelyä. Maa vavahteli, vaikka iskut eivät tulleet ihan lähelle.

Lasten vuoksi oli pysyteltävä rauhallisena, mutta en pelännyt muutenkaan kovin paljon. Nimmer pelkäsi enemmän kuin

Suomalaisen naisen päiväkirjamerkintöjä Persianlahden sodista.

On vuosi 1991. Suomalaissyntyinen Eine Al-Sadoon asuu perheineen Irakissa Saddam Husseinin hallitessa maata diktaattorin elkein. Vaikka perheen arki pääkaupungissa Bagdadissa on kaukana sota-alueelta, Persianlahden sota varjostaa koko maata julmuuksineen. On varauduttava tilanteen pahenemiseen, ja pian kauppasaarto ankeuttaa kaikkien irakilaisten elämää.

Eine muuttaa Ouluun lapsiensa kanssa vuonna 1994 ja palaa miehensä Nimmerin luo Irakiin vasta vuonna 2003. Irakissa tilanne on kuitenkin jälleen tulenarka, sillä uusi Persianlahden sota on jo alkamaisillaan.

Kiehtova, päiväkirjan muotoon kirjoitettu kuvaus molempien Persianlahden sotien ajalta pohjautuu kirjailijan kokemuksiin Irakissa. Eine Al-Sadoonin kirkkaat ja arkiset havainnot erikoistilanteessa luovat mielenkiintoista ajankuvaa ja tarjoavat sodan todellisuuden sekä poliittiset jännitteet lukijan koettavaksi.

Pudasjärvellä syntynyt **Eine Al-Sadoon** (1942-) on asunut ison osan elämästään Irakissa. Al-Sadoon tunnetaan Suomessa irakilaisen elämän ja Husseinin-aikaisen perhearjen kuvaajana.